

LEZERS AAN HET WOORD

Zwanenridder

Herbert De Vleeschouwer vond een romantisch gefantaseerde voorstelling van een zwanenridder (afb. 1) in een boek uit 1830 in de Ugent bibliotheek en op het internet *Costumes Beligues anciens et modernes*. Het bevat 124 prachtige lithos en begeleidende teksten die bij momenten sappig zijn. Ze gaan vanaf de druiden tot Willem I, maar de volgorde van de litho's is nogal willekeurig. Blijkbaar kon men in de tijd van de beginnende (kleuren)lithografie in Brussel een abonnement nemen met 5 litho's voor 2 florijnen (guldens uit de periode 1828-1830). Marcellin Jobard deed daarvoor het 'historisch' onderzoek en stelde de lithografische reeksen samen. Ze werden gedrukt met persen zoals men in het MIAT kan zien. Afhankelijk van de prijs van het abonnement kreeg je de prenten in kleuren of monochroom of met gouden randje. Het doet aan de hedendaagse prentjes van Panini denken, alleen was 2 florijnen (gulden) veel geld.

Plaat 80 is getiteld CHEVALIER DU CYGNE. De begeleidende tekst luidt (in vertaling): De origine van de ‘Orde van de zwaan’ is legendarisch. Ene Silvius Brabo, heerser over de streek die nu Brabant heet, zou geleefd hebben in de tijd van de Romeinse Keizer Augustus in de eerste eeuw van onze jaartelling. Om eendracht en rust te verzekeren bij zijn onderdanen liet hij ze trouw zweren en ridderlijke verplichtingen uitvoeren. Als beloning kregen die heren een gouden halsketting met als hanger een zwaan, symbool van eerlijkheid.

Niemand kan dit feodaal getinte verhaal ernstig nemen, net zo min als het volgende: Een prinses van Kleef werd belaagd door ambitieuze bureu die om haar hand dongen en vooral geïnteresseerd waren in haar domeinen. Ze trok zich terug in haar kasteel aan de Rijn in Nijmegen. Daar zag ze een schip komen aanvaren met daarin een onbekende ridder getooid met helm waarop een zilveren zwaan blonk. Hij werd ‘ridder van de zwaan’ genoemd. Het vervolg laat zich gemakkelijk raden. De ridder trouwde met de prinses en versloeg al haar tegenstanders. Zo kwam de Ridderorde van de Zwaan tot stand. In de roman ‘Les Chevaliers du Cygne’ van Madame de Genlis symboliseert deze orde de eerlijkheid en de vriendschap onder de ridders van Karel de Grote.

Mossels in GT

Zonde dat we er over keken: in GT 1989, jg. 18 nr. 2 (p. 100-119) liet Eddy Levis heel wat interessante en leuke weetjes verschijnen over vis- en vooral mosselverkoop in zijn reeks ‘Van alle markten thuis’. Met illustraties die nauwelijks ergens elders te vinden zijn. Voor wie dat nummertje nog heeft: beslist een aanrader.

Katrienspekken

Sylvine Brasseur schrijft dat ze in de late jaren 1960 uitgenodigd werd om de kelder van Katrien te bezoeken. Het was er heel bijzonder: die mensen leefden in die ene kelder. De slaapkamer was achterin en had geen venster. Er waren in dat keldergedeelte geen pilaren. De spekkenmaakster liet een stukje van haar geheimen los: om de witte spekken te bekomen was het nodig de stroop, tussen het ‘trekken’, te verwarmen boven de roodgloeiend gestookte bolvormige kolenpot van de kachel.

Onderhoud oorlogsgraven: een laattijdige correctie

Didier Pontzeele, voormalig verantwoordelijke voor het onderhoud van oor-

logsgraven, wijst op een inhoudelijke fout in *Ghendtsche Tydinghen* (nr. 4-5, 2016). In het artikel van Piet Dhanens over de Westerbegraafplaats in dat nummer, staat te lezen dat de graven van de Commonwealth War Graves Commission (CWGC) door hun personeel worden onderhouden en dat dit onderhoud betaald wordt door de Stad.

Dat laatste klopt niet. Het onderhoud wordt inderdaad uitgevoerd door het personeel van de CWGC, maar de stad Gent betaalt daar echt niets voor. Sterker nog, het Belgisch militair ereperk met gesneuvelde militairen van de Eerste Wereldoorlog, vlak naast het ereperk van de CWGC, is eigendom van het Belgisch ministerie van defensie maar wordt onderhouden door het personeel van de Westerbegraafplaats. Het Belgisch ministerie van Defensie betaalt daar elk jaar opnieuw een leuk bedrag aan de stad Gent voor. Voor het jaar 2019 was dit € 16,38 per graf. Het totale kostenplaatje bedroeg dan ook niet minder dan € 2735,46 voor 167 graven.

Marie Schellinck

Katrien Van Hecke, auteur van de historische roman *Soldaat Marie*, is geenszins akkoord met de voorstelling van deze Gentse dame in twee artikels verschenen in GT 2019 nr. 6 onder de titels ‘Marie-Jeanne Schellinck, een Gentse grognarde’ en ‘Hoe promoveerde Marie Schellinck van prostituee tot onderluitenant en heldin van Napoleon?’. Haar reactie is te uitgebreid voor deze rubriek. De tekst vormt een aparte bijdrage in dit nummer.

Militaire parade en schuilplaatsen op het Sint-Baafsplein

Van Norbert Poulain en Georgette Caese ontvingen we digitaal een interessante foto gekocht op de prondelmarkt. Het origineel is achteraan gestempeld: PHOTO A. RITSAERT, Koestraat, 26, Gent, VERBODEN NADRUUK. Wellicht was de maker persfotograaf. Aan de hand van het lettertype en de Nederlandstalige stempel kan vermoed worden dat de foto dateert van na 1945. De foto toont een optocht vanaf het Sint-Baafsplein naar de Botermarkt (afb. 2). De deelnemers lijken vooral militairen te zijn. Ze dragen een bord mee waarop enkel de Griekse hoofdletter Delta en het woord ‘verknechten’ is te ontcijferen. Opvallend zijn twee hopen aarde op het plein, voorzien van een betonnen toegang op een plek waar geheime gangen van de Duitsers zijn gevonden. In de achtergrond zijn het standbeeld van Jan Frans Willems en Hotel Britannia herkenbaar. Weet een lezer van *Ghendtsche Tydinghen* iets meer hierover?

Afb. 2. Betoging te Gent.

Valse zuster van Filips de Goede in Gent?

Guy Beyaert vraagt of er iets geweten is over een dame die zich in 1423 wilde laten doorgaan voor Margareta van Bourgondië, zuster van Filips de Goede. Ze zou in Gent met haar hofhouding gehuisvest, gehuldigd, vereerd en als prinses behandeld geweest zijn zonder dat iemand dit betwijfelde! Het werd zo erg dat Filips tenslotte zijn echte zuster ten tonele liet verschijnen en aldus die bedriegster ontmaskerde. De Franse TV figuur Alain Decaux schreef er destijds over in zijn boek *Grands Secrets, grandes énigmes* (Librairie Académique Perrin, Paris, 1971).

Stootkarren op de Lievekaai

Frank Ödberg stuurt ons een foto van de Lievekaai met steek- of stootkarren genomen in 1950 op dezelfde plaats als die in GT 2020 nr. 2, maar duidelijk later (afb. 3). Volgens de fotograaf Gustaaf Bracke (Laboratorium voor Zoöfysiologie, UGent) hoorden de karren toe aan twee vrouwen die in het hoekhuisje rechts woonden. Op de karren staat 'Lievekaai 2' geschilderd. Frank

Afb. 3. Steekkarren op de Lievekaai.

bewaarde nog een commentaar van een inlijster Cordonnier in de Oudburg: karrenhuurders moesten als waarborg hun vest of 'klakke' achterlaten. Vóór 1914 kon men zo'n kar voor één dag huren tegen 'nen halve kluit' (5 'cens').

Kinkee, kilekee, quinquet

Cyriel De Bruyne voegt iets toe aan de reactie van Guy Beyaert over de oorsprong van dialectwoorden. Voor het dialectwoord voor olielamp heb ik de zekerheid waar het vandaan komt. Wij noemen dat een 'kinkee'. Het Gentse 'kilekee' is wellicht een nog verdere verbastering van het Franse woord quinquet. In het Bescherelle-woordenboek uit 1850 vinden we de volgende verklaring: 'Du nom de son inventeur, ou plutôt de l'auteur de son perfectionnement, car Argant en est le véritable inventeur. Quinquet n'a fait d'autre changement à l'ancienne lampe que d'y placer le tuyau de verre, lequel fait office de cheminée) Sorte de lampe à un ou à plusieurs becs, et à double courant d'air, inventée vers 1785. (...) On a dit d'abord une lampe à la quinquet, puis un quinquet. We moeten het dus niet in het Spaans gaan zoeken.

Galbert van Brugge

Marc Hanson vult de opmerking van Herbert De Vleeschouwer over de verdienste van Octave Delepierre aan. Zijn eerste uitgave, in samenwerking met Jean Perneel, in het Frans van het beroemde door Galbert in het Latijn geschreven verhaal van de moord op Karel de Goede, heeft als titel: *Histoire du règne de Charles le Bon*.

Er bestaat ook een Nederlandse vertaling van de kroniek van Galbert door Bert Demyttenaere: *De moord op Karel de Goede/Galbert van Brugge, vertaald uit het Latijn*, 1978. Eerste uitgave, Mercatorfonds, met een zeer interessante inleiding door Raoul Van Caenegem. Tweede herziene uitgave, Leuven, 2000.

Vanwaar de naam Graslei?

Dries Blontrock, chef eindredactie van het UGent studentenblad Schamper, serveert ons een schijnbaar eenvoudige vraag, die een complexe uitleg vereist. In zoverre zelfs dat het voorgenomen antwoord een klein artikel werd. Hieronder een kort antwoordje van Frank Gelaude.

Graslei is een relatief jonge naam. Tot in de 18de eeuw werden beide oevers de *Coorn Leye* of *Tusschenbruggen* genoemd. Vergelijk het met de Coupure. Alleen hebben ze bij de Coupure een onderscheid gemaakt tussen Coupure Links en Coupure Rechts. Op het einde van de 18de eeuw kreeg een van de oevers de naam Graslei. Eigenlijk nogal ongelukkig omdat het meeste graan (dit is gerst, rogge, tarwe en koren) juist op deze oever of kade gelost werd. Waarschijnlijk is deze naamwisseling gebeurd samen met de wissel Veebrug naar de huidige Grasbrug. Aan de Graslei werd dus nooit gras verhandeld, tenzij vlakbij aan de Hooiaard. In het Frans werd de Graslei in de 19de eeuw *Quai aux Herbes* genoemd, wat je met een beetje slechte wil zowel kunt vertalen als Graskaai of Kruidenkaai. Maar ook kruiden werden hier niet verhandeld.

Arbeiders in ACEC

Cornelis.vandamme@ugent.be, student geschiedenis, is op zoek naar de gegevens van mensen die als metaalarbeider bij ACEC Gent gestart zijn, enerzijds in 1990 en anderzijds rond 2005. Graag reacties, te richten aan de vraagsteller.

Fout jaartal

Marc Hanson signaleert een fout in het artikel over een huis aan de voet van de hoofdbrug dat in vorig GT nummer verscheen (2020 nr. 2, p. 89). Daarin staat dat De Waele, de architect belast met de restauratie, stierf in 1910. De opdracht werd overgenomen door zijn collega Janssens en in 2011 tot een goed einde gebracht. Dat moet natuurlijk als 1911 gelezen worden. Het hele verhaal speelt zich af in de aanloop tot de Wereldtentoonstelling van 1913.

PARELTJES UIT HET BEGIJNHOF

Verzameld door Hans Dousselaere in de DSMG collectie Vliegende
Bladen Gent, Begijnhof, Sint-Amandsberg

Afb. 1. 'Doet de rijken betalen': waar hebben we dat nog gehoord? De kommunistische partij stelde in Gent nooit veel voor, maar hun voorman in die tijd, Ferdinand Minnaert, bracht het tot gemeenteraadslid en zelfs senator. Hij was blijkbaar een goede redenaar en turnkampioen. Dat laatste zou verklaren hoe hij de concentratiekampen van Breendonk en Mauthausen kon overleven. Propagandafolder uit 1937.

H U I S V R O U W E N !

- Het bevroren ossenvlees is goedkoper dan het vers ossenvlees.
- Het is dikwijls van betere hoedanigheid.

KOOPT DUS BEVROREN VLEES.
 Maar vergeet niet het te ontgooien.
 Hoe wordt dit gedaan ?

- Koopt uw bevroren vlees een dag voor de bereiding; indien dit onmogelijk is, koopt het dan enkele uren te voren:
- Laat het op een schotel rusten;
- Verwijder het water dat er uitgelopen is vóór de bereiding.

U zult het aldus al zijn smaak teruggeschonken hebben

**NATIONAAL
 STRIJDCOMITE
 TEGEN HET
 DUUR LEVEN**

Afb. 2. Diepgevroren vlees: 'het van het' in 1954. Vooral niet vergeten **ONTDOOIEN!**
 Bemerk de krijgshaftige taal: W.O. II lag nog vers in het geheugen.

VOORWAARDEN.

De kostgangers betalen jaarlijks 3000 fr.

Het kostgeld wordt bij termijn en op voorhand betaald: 1000 fr. per termijn.

De kostgangers moeten medebrengen :

1. Een matras lengte 1.80 m.; breedte: 0,80 m. — een peluw, hoofdkussen, lakens, sargiën, een witte spreij en een slaapkleeid.
2. Handdoeken, servetten, handschoenen, enz.
3. Kruisbeeld, spiegelken, tapijtje, lampet met toebehoorten.
4. Vorket, lepel en een tafelmes.

Al deze voorwerpen behoeven geteekend te zijn met de beginletters van den naam.

Afb. 3. Onder andere 'Het Gesticht van den H. Gregorius' (Sint-Gregorius Instituut, nu Benediktus Poort) aan de Hundelgemsesteenweg in Ledeberg gaf jongens uit katholieke gezinnen de mogelijkheid om 'moderne humaniora' te volgen: zonder klassieke talen (Latijn en Grieks). Met internaat. Goedkoop was dat niet en de brave ouders moesten zelf zorgen voor een matras, etc. Hoewel het foldertje geen jaartal draagt, laat de spelling toe het te dateren vóór 1946, vermoedelijk in de jaren 1930.

Afb. 4. Het 'Maison universelle', Veldstraat, baadde in een sfeer van elegante vrolijkheid, zoals te zien op deze ongedateerde reclamekaart. Een dergelijk grafisch mooi verzorgd hebbeding getuigde van luxe en verraadde meteen ook de smaak van de (min of meer) Franssprekende doelgroep.